

ZASADY OCHRONY BIOLOGICZNEJ OSÓB
I ZWIERZĄT W ZWIĄZKU
Z DZIAŁANAMI PODEJMOWANYMI NA
OBSZARACH PODWYŻSZONEGO
I WYSOKIEGO RYZYKA WYSTĄPIENIA WYSOCE
ZJADLIWEJ GRYPY PTAKÓW U PTAKÓW
DZIKICH

Główny Inspektorat Weterynarii, Warszawa, maj 2023 rok

W związku ze stwierdzanymi ogniskami grypy ptaków u ptaków dzikich opracowane rekomendacje Głównego Lekarza Weterynarii stanowią materiał pomocniczy dla osób, instytucji i organizacji, realizujących bądź zlecających realizację działań związanych z dzikim ptactwem na terenie Polski.

W związku z występowaniem na terenie kraju licznych ognisk grypy ptaków u ptactwa dzikiego, będącego przedmiotem obserwacji, monitorowania oraz badań naukowych, na terenach lęgówisk i miejscach ich bytowania i żerowania, istnieje potrzeba opracowania i ujednolicenia podstawowych zasad bioasekuracji osób, prowadzących czynności, a także zasad ograniczenia ewentualnego rozprzestrzenienia wirusa grypy ptaków z takich miejsc w szczególności do gospodarstw utrzymujących drób lub innych miejsc, w których utrzymywane są ptaki.

Aktualna opinia środowisk naukowych wskazuje, że nie ma jak dotychczas jednoznacznych dowodów na to, aby wirus wysoce zjadliwej grypy ptaków przenosił się łatwo na człowieka. Tym niemniej przypadki zakażeń u ludzi notowane są na świecie od połowy lat 90-tych ubiegłego wieku. Jednak ogólna liczba potwierdzonych laboratoryjnie przypadków od tego czasu nie jest wysoka, wynosi przez wszystkie te lata nieco ponad 800. Należy przy tym zaznaczyć, że dotychczas stwierdzane przypadki zakażeń wirusami AIV (*ang. avian influenza virus – wirus grypy ptaków*) u ludzi miały częściowy związek z długotrwałą ekspozycją na wirus (hodowla drobiu) oraz zwyczajami kulinarnymi i praktykami higienicznymi.

Za rozprzestrzenianie wirusa w populacji zwierząt wrażliwych (dzikie ptaki i drób) odpowiada przede wszystkim migrujące, dzikie ptactwo wodne, które stanowi rezerwuar zarazki i przyczynia się do jego trwałego utrzymywania się w środowisku, a także przenosi wirusa na bliższe (żerowiska) lub dalsze (migracje sezonowe) odległości.

Kolejna droga rozprzestrzeniania się patogenu realizowana jest jednak w głównej mierze przez człowieka, który przenosi wirusa w sposób pośredni: na obuwiu, odzieży, sprzęcie czy na środkach lokomocji (koła pojazdów).

Dlatego szeroko rozumiana bioasekuracja, czyli zasady ochrony biologicznej mają podstawowe znaczenie w przeciwdziałaniu rozprzestrzenianiu się wirusa i przenoszeniu go do miejsc, w których drób utrzymywany jest w celach pozyskiwania żywności (mięso, jaja) i innych produktów (pierze).

EWENTUALNE MOŻLIWE INNE, NIEWSKAZANE W NINIEJSZYM OPRACOWANIU I/LUB DODATKOWE ŚRODKI OCHRONY OSOBISTEJ, MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE NARAŻENIA LUDZI NA ZAKAŻENIE WIRUSAMI GRYPY PTAKÓW NALEŻY SKONSULTOWAĆ Z WŁAŚCIWYMI ORGANAMI PAŃSTWOWEJ INSPEKCJI SANITARNEJ.

PLAN

W celu ograniczenia ryzyka związanego z narażeniem osób pracujących na stanowiskach zajmujących się obserwacją/odłowem ptaków/obraczkowaniem ptaków/zbieraniem w terenie padłych ptaków dzikich, zaleca się przygotowanie planu działań zapobiegawczych, a następnie jego wdrożenie. Plan taki powinien zostać opracowany przez Zleceniodawców zadania i przekazany do wiadomości właściwemu miejscowo powiatowemu lekarzowi weterynarii przed rozpoczęciem realizacji zadania.

Przy opracowywaniu takiego planu należy wziąć pod uwagę przede wszystkim:

- wymagania przepisów prawnych i wydane zalecenia organów Inspekcji Weterynaryjnej,
- rodzaje podejmowanych działań i towarzyszące im prawdopodobieństwo zetknięcia z wirusem grypy ptaków,
- liczbę osób realizujących określone działania,
- czas trwania realizacji zadania oraz porę roku,
- warunki terenowe (lasy i zarośla, tereny podmokłe np. bagna, wyspy rzeczne, łąki, polany leśne, itd.),
- możliwe do zastosowania rozwiązania organizacyjne i techniczne zapobiegające kontaktowi z potencjalnie występującym w środowisku wirusem.

RYZYKA

Należy wziąć pod uwagę, że prawdopodobieństwo rozprzestrzenienia wirusa zwiększa się poprzez:

- konieczność częstego wchodzenia i wychodzenia do/z wyznaczonego obszaru,
- liczbę osób uczestniczących w realizacji zadania (im więcej osób, tym ryzyko staje się wyższe),
- ilość i rodzaj używanego sprzętu (sprzęt trudny do dezynfekcji np. siatka do odłowu ptaków),
- czas trwania działań w obszarze, w tym przebywania w czatowni,
- warunki atmosferyczne (zamglenia i opady, niska temperatura, siła wiatru – wirus grypy ptaków dłużej pozostaje aktywny w wilgotnym, niewyekspozowanym na promienie słoneczne środowisku i łatwo przenosi się z wiatrem na kropelkach mgły lub na drobinach kurzu),
- warunki geograficzne (działania w miejscach uczęszczanych przez ludzi zwiększają ryzyko rozprzestrzenienia wirusa).

OGÓLNE ŚRODKI

Ogólne środki ograniczające ryzyko rozprzestrzenienia wirusa grypy ptaków:

- ograniczenie do niezbędnego minimum liczby osób realizujących zadanie,
- ustalenie jak najmniejszego wymaganego obszaru, na którym zadanie będzie realizowane, np. podzielenie większego terytorium na mniejsze obszary,

- planowanie realizacji zadania w czasie korzystnych warunków meteorologicznych, o ile działanie może zostać zaplanowane i nie musi być realizowane bez zbędnej zwłoki,
- ograniczenie wprowadzania do obszaru liczby pojazdów i sprzętu niezbędnego do realizacji zadania,
- zapewnienie odpowiedniej ilości właściwie dobranych środków ochrony indywidualnej i odzieży roboczej/jednorazowej (np. okulary ochronne, rękawiczki jednorazowe, ochraniacze i kombinezony ochronne),

- używanie siatki do odłowu wyłącznie w jednym obszarze odłowu (siatka może być mechanicznym wektorem przenoszenia wirusa grypy ptaków, jeśli nie podlega odpowiedniemu czyszczeniu i dezynfekcji),
- używanie szczelnych pojemników (worków) do zbierania ptaków padłych, odpowiednio oznakowanych (liczba sztuk padłych ptaków, data pakowania, miejsce pakowania, oznakowanie etykietą „POTENCJALNY MATERIAŁ ZAKAŹNY - HPAI”),

ZASADY SZCZEGÓŁOWE

Szczegółowe zasady stosowania zasad ochrony biologicznej:

- osoby realizujące zadanie powinny posiadać jednorazowe ochraniacze na obuwie lub obuwie robocze przeznaczone do wykorzystania na miejscu realizacji zadania w terenie,
- obuwie i odzież należy nałożyć bezpośrednio w miejscu realizacji zadania, a po zakończeniu działań w danym dniu, odzież i obuwie należy wstępnie oczyścić i zdezynfekować, np. obmyć i odkazić przez oprysk przy użyciu dopuszczonych środków o działaniu wirusobójczym i szczelnie zapakować na czas transportu do miejsca, gdzie możliwe będzie dokładne odkażenie obuwia i pranie odzieży (jeśli wielorazowego użytku), siatek do odłowu ptaków;

- osoby realizujące zadanie powinny mieć odpowiednią ilość rękawiczek jednorazowych, które po użyciu należy (wraz z ochraniaczami jednorazowego użytku i odzieżą jednorazową jak np. kombinezon) szczelnie zapakować i przekazać do utylizacji;
- w miejscu realizacji zadania (w tym w chatowni) należy zapewnić możliwość dezynfekcji bieżącej np. poprzez wykorzystanie opryskiwacza ręcznego lub odpowiedniej wielkości pojemnika oraz odpowiedniej ilości środka odkażającego o działaniu wirusobójczym albo jego roztworu roboczego, który może być po użyciu pozostawiony w środowisku (biodegradowalny);

- odkażając sprzęt i/lub odzież wielorazowego użytku, należy przestrzegać wymagań określonych w przepisach o bezpieczeństwie i higienie pracy;
- wykorzystywany sprzęt w tym pozostały po obrączkowaniu ptaków (np. obrączki, które nie zostały użyte) jak również koła pojazdów należy zdezynfekować opuszczając miejsce realizacji zadania;

- niedopuszczalne jest pozostawienie w miejscu realizacji zadania zużytej odzieży ochronnej, ochraniaczy, rękawiczek i innych przedmiotów, które były wykorzystywane podczas realizacji zadania;
- osoby realizujące zadanie nie powinny mieć kontaktu z drobiem i innym ptactwem w czasie co najmniej 24 godzin od opuszczenia miejsca realizacji zadania (niedopuszczalne jest bezpośrednie przemieszczenie się z miejsca realizacji zadania do gospodarstwa utrzymującego drób);
- o wszelkich padnięciach ponad normę ptaków dzikich należy niezwłocznie poinformować właściwego terytorialnie PLW.

PRODUKTY BIOBÓJCZE – ŚRODKI ODKAŻAJĄCE

- użyty środek odkażający powinien wykazywać działanie wirusobójcze (informacja ta zawarta jest w ulotce produktu biobójczego lub w materiałach informacyjnych

towarzyszących danemu produktowi) i służyć odpowiednio do dezynfekcji: wyposażenia, gleby i środowiska zewnętrznego, obuwia,

- produkty biobójcze należy stosować ściśle według wskazań producenta.

WYKAZ PRODUKTÓW BIOBÓJCZYCH ZNAJDUJE SIĘ NA STRONIE INTERNETOWEJ URZĘDU REJESTRACJI PRODUKTÓW LECZNICZYCH, WYROBÓW MEDYCZNYCH I PRODUKTÓW BIOBÓJCZYCH ORAZ W BIULETYNIE INFORMACJI PUBLICZNEJ.

UTYLIZACJA ZWŁOK DZIKICH PTAKÓW

- Ponieważ zwłoki dzikich ptaków podejrzanych o zakażenie chorobami przenoszonymi na ludzi lub zwierzęta stanowią uboczny produkt pochodzenia zwierzęcego kat. 1, dlatego ze względów bezpieczeństwa powinny zostać zagospodarowane w sposób określony w przepisach o ubocznych produktach pochodzenia zwierzęcego. Oznacza to, że zwłoki padłych ptaków powinny zostać przekazane do unieszkodliwienia w zakładach utylizacyjnych kat. 1 lub zatwierdzonych do tego celu spalarniach.

Nie zaleca się zbierania padłych dzikich ptaków osobom nieprzeszkolonym i nie przygotowanym do realizacji takiego zadania.

- Martwe ptaki powinny być zebrane i przetransportowane w sposób zapewniający, że w trakcie transportu nie dojdzie do rozszczelnienia odpowiednio oznakowanego/ych pojemnika/ów transportowego/ych.
- W drodze odstępstwa od powyższego sposobu bezpiecznego unieszkodliwienia martwych ptaków podejrzanych o chorobę zakaźną, zwłoki można zagrzebać na miejscu, w warunkach, które zapobiegają szerzeniu się zagrożenia dla ludzi i zwierząt.
- Każdorazowo zgoda na ww. zagrzebanie powinna zostać wydana w drodze decyzji przez właściwego miejscowo powiatowego lekarza weterynarii. Decyzja taka może być podjęta w uzasadnionych przypadkach, np. braku możliwości przetransportowania pojedynczych sztuk zwłok z terenów trudno dostępnych lub w przypadku, gdy przewóz zwiększałby niebezpieczeństwo rozprzestrzeniania zagrożenia (np. przejazd przez tereny wiejskie o dużym zagęszczeniu ptaków gospodarskich).
- W przypadku podjęcia decyzji o zagrzebaniu, zwłoki powinny być zakopane w taki sposób, aby uniemożliwić ich odkopanie przez dzikie zwierzęta. Dół, do którego będą deponowane zwłoki ptaków powinien być wykopany w możliwie bliskiej odległości od znalezionych ptaków, bez konieczności ich przemieszczania na znaczne odległości (ma to na celu ograniczenie liczby miejsc, które mają styczność ze zwłokami ptaków). Niemniej jednak dół powinien być przygotowany na uboczu, w miejscu nieuczęszczanym przez ludzi. Wykopany dół powinien być na tyle głęboki, aby pomieścić całe zwłoki ptaków oraz uniemożliwić dostęp innym zwierzętom dzikim po zasypianiu ziemią.
- Przed zasypianiem zwłoki powinny być zdezynfekowane produktem biobójczym w celu zmniejszenia aktywności potencjalnego wirusa. Zdezynfekowane zwłoki ułożone w

przygotowanym dole należy przysypać warstwą ziemi co najmniej do poziomu terenu, udeptać oraz ponownie spryskać produktem biobójczym. Dezynfekcji powinna podlegać również okolica znalezienia zwłok dzikich ptaków.